

Faculteitsdag TST, Utrecht, St. Catharinakathedraal Vrijdag 33ste Week d/h Jaar, 24 november 2017

In de laatste weken van de tijd door het jaar zijn de eerste lezingen genomen uit het 1ste boek Makkabeeën. Hierin wordt verhaald hoe de Griekse heerser in Syrië, Antiochus IV Epiphanes, na een revolte in Jeruzalem daar een massale slachting laat aanrichten onder jong en oud, vrouwen en kinderen. 8.000 mensen vinden zo de dood (1 Makk. 5,11-14). Vervolgens worden in Judea en Samaria onder druk hellenistische gewoonten aan de bevolking opgelegd. Nogal wat Joden worden ontrouw aan de overgeleverde Wet van God, zwichten uit angst voor de eisen van deze wrede despoot en nemen een hellenistische levenswijze aan. Antiochus IV Epiphanes laat bovendien het altaar van Jahweh in de tempel vernielen en er een altaar voor Zeus oprichten. De tempel van Jeruzalem wordt zo op gruwelijke wijze ontwijfd.

Maar er blijft een principiële groep Joden over onder leiding van Judas de Makkabeeër. Deze naam betekent 'Judas de hamer', een bijnaam die de Joden hem gaven omdat hij een krachtpatser is. Het woord Makkabeeër kan er bovendien op wijzen dat hij behoort tot het geslacht van de hogepriesters. Hij en zijn aanhangers weigeren de eisen van de Griekse despoot in te willigen en blijven trouw aan de Wet van Jahweh. Alles wat zij bezitten laten zij in de stad achter en ze vluchten de bergen in om aan de klauwen van de Griekse despoot te ontkomen. Echter, onder leiding van Judas de Makkabeeër weten de trouwe Joden uiteindelijk na een harde en bloedige strijd de Griekse bezetter uit Jeruzalem te verdrijven.

In de 1ste lezing wordt beschreven hoe Judas en zijn broers, na hun vijanden te hebben verslagen, aanstonds naar de tempel gaan om die te zuiveren en weer in te wijden. Het altaar van Zeus, dat op het Joodse offeraltaar was gebouwd, wordt verwijderd. Het laatste was door dat Zeus-altaar ontheiligd en moet worden hersteld en opnieuw ingewijd. Precies drie jaar na de ontheiliging van tempel en altaar worden beide in het jaar 164 weer ingewijd.

De zevenarmige kandelaar in de tempel, omvergegooid door de Grieken, wordt weer rechtgezet en ontstoken. Er is echter maar één kruikje kosjere, dat wil zeggen nog door de hogepriester gewijde olie beschikbaar, voldoende om de menorah één dag te laten branden. Dit ene kruikje blijkt echter op wonderbaarlijke wijze voldoende om de menorah acht dagen te laten branden, dus gedurende een voldoende periode om nieuwe olie te persen en te zuiveren.

De Joden herdenken deze gebeurtenis waarbij de tempel opnieuw gewijd is, op het Chanoekafeest (ook wel het 'Feest van de Lichten' of 'de Lichtjes' genoemd). Chanoeka betekent 'inwijding'. Zij branden acht dagen lang kaarsen op een chanoekia, een negenarmige kandelaar. Acht kaarsen verwijzen naar de acht dagen dat het licht op de menorah in de tempel brandde op één kruikje olie. De negende, wat hoger geplaatste kaars is de 'shamash', wat 'dienst' of 'bediende' betekent. Deze kaars dient om de andere te ontsteken. De chanoekia of negenarmige kandelaar wordt bij voorkeur voor het raam geplaatst om voorbijgangers te herinneren aan het feest van de hernieuwde inwijding van de tempel onder Judas de Makkabeeër.

Op deze dag leest de Kerk in aansluiting daarop het Lucas-Evangelie over de tempelreiniging. Er zijn parallellen met wat Judas de Makkabeeër doet, die mede wordt gezien als een van de voorafbeelden van de Messias. Jezus begint met een grote schoonmaak, een zuivering die er niet om liegt. Hij jaagt de verkopers weg en slingert ze naar het hoofd dat ze Gods huis op grove wijze hebben ontwijfd:

“Mijn huis moet een huis van gebed zijn, maar gij hebt er een rovershol van gemaakt.”

In de versie bij Matteüs (21,12) werpt Jezus ook nog eens de tafels van de geldwisselaars en de stoeltjes van de duivenverkopers omver. En volgens Johannes maakt Jezus zelfs van touwen een gesel om ze allemaal de tempel uit te drijven, ook de schapen en runderen (2,13-16). Dat is het echte werk. Hij zuivert de tempel van de dienst aan de Mammon en maakt er weer een heilige plaats van.

En is u ook opgevallen hoe Hij dat doet? Hij doet het niet als een of andere bezoeker, maar als *eigenaar* van de tempel. Hij neemt bezit van de tempel en noemt deze in het Johannes-Evangelie ook ‘het huis van Mijn Vader’. De Tempel is de plaats voor de ware eredienst aan God en de plaats waar onderricht over Gods wil wordt gegeven. In Jezus is God aanwezig voor alle volkeren.

“Als Jezus in de Tempel binnentreedt of in de Tempel is, dan is de Tempel werkelijk de Tempel,” aldus Baltzer.

In de komst van de Messias in de Tempel is de toewijding ervan aan God voltooid.

U zult zich zo langzamerhand afvragen: het zal me benieuwen hoe hij dit verhaal vast plakt aan de jubilerende TST, die dit jaar 10 jaar bestaat. Nou, dat gaat moeiteloos. Als iemand zijn doctoraalexamen gehaald heeft en eindelijk ‘wat in het leven geworden is’, dan zette hij vroeger ‘drs.’ voor zijn naam; tegenwoordig zet iemand achter zijn naam ‘MA’.

Maar je hebt studenten die verder gaan. Die halen daarnaast een kerkelijke graad en zetten vervolgens – trots als een ouwe aap – tevens achter hun naam: STB, STL en STD. STB staat voor Sacrae Theologiae Baccalaureus, STL voor Sacrae Theologiae Licentiatus en STD voor Sacrae Theologiae Doctor. Zij zijn dan baccalaureaat, licentiaat respectievelijk doctor in de Sacra Theologia, de gewijde theologie. Wie het pand Nieuwe Gracht 61 of 65 binnengaat, dient zich te realiseren dat hij heilige grond betreedt. Want in de TST wordt al 10 jaar lang *gewijde* theologie bedreven.

Gewijde wetenschap klinkt wellicht in deze geseclariseerde tijd als vloeken in de Kerk: is zo’n soort theologie wel te rijmen met academische vrijheid? En het antwoord is: jazeker. Katholieke theologen met heel verschillende invalshoeken hebben gewijde theologie bedreven: denk maar eens aan een Thomas van Aquino en een Bonaventura in de 13de eeuw, in de vorige eeuw een Romano Guardini, een Yves Congar, een Hans Urs von Balthasar en een Joseph Ratzinger of een Carlo Caffara. Het is theologie met heel veel verschillende mogelijkheden, maar met vaste ankerpunten, die gevonden worden in de kerkelijke leer omtrent Jezus Christus, die de waarheid in eigen persoon is in Zijn menswording, kruisdood en verrijzenis.

Het is dit ankerpunt in Christus dat de theologie bestempelt tot gewijde theologie, dat wil zeggen: theologie toegewijd aan de Heer en Zijn dienst. En de beoefenaar van de gewijde theologie is iemand die langs de weg van wetenschappelijk onderricht en onderzoek licht ontsteekt omtrent het geloof in Christus en dat niet onder de korenmaat plaatst, maar zoals de Joden bij de Chanoekia op een zichtbare plaats neerzet om anderen eraan te herinneren waar zij de echte wijding van het leven kunnen vinden. Een groep docenten en studenten heeft midden oktober het tienjarige jubileum van de TST gevierd met een bedevaart naar Rome. En dat was een uitstekend idee. Want Rome is het centrum van het Petrus-ambt, waaraan het bewaren van het depositum fidei op een bijzondere manier is toevertrouwd en daarmee de erkenning van theologie als *gewijde* theologie. Amen.